॥ नहुष उवाच ॥ अर्द्धं राज्यं समग्रं वा निषादेभ्यः प्रदीयतां । एतन्मूल्यमहं मन्ये किं वाऽन्यन्मन्यसे द्विज ।
॥ च्यवन उवाच ॥ अर्द्धं राज्यं समग्रं वा मूल्यं नार्हामि पार्थिव । सदृशं दीयतां मूल्यमृषिभिः सह चिन्त्यता । २६८०
॥ भीष्म उवाच ॥ महर्षेर्व्वचनं श्रुत्वा नहुषो दुःखकर्षितः । स चिन्तयामास तदा सहामात्यपुरोहितः ।
तत्र त्वन्यो वनचरः कश्चिन्मूलफलाशनः । नहुषस्य समीपस्थो गवि जातोऽभवन्मुनिः ।
स तमाभाष्य राजानमब्रवीद्द्विजसत्तमः । तोषयिष्याम्यहं क्षिप्रं यथा तुष्टो भविष्यति ।
नाहं मिथ्यावचो ब्रूयां स्वैरेष्वपि कुतोऽन्यथा । भवतो यदहं ब्रूयां तत् कार्य्यमविशङ्कया ।
॥ नहुष उवाच ॥ ब्रवीतु भगवन्मूल्यं महर्षेः सदृशं भृगोः । परित्रायस्व मामस्मद्विषयञ्च कुलञ्च मे । २६८५
हन्याद्धि भगवान् क्रुद्धस्त्रैलोक्यमपि केवलं । किं पुनर्मां तपोहीनं बाहुवीर्य्यपरायणं ।
अगाधेऽम्भसि मग्नस्य सामात्यस्य सहर्त्विजः । प्लवो भव महर्षे त्वं कुरु मूल्यविनिश्चयं ।
॥ भीष्म उवाच ॥ नहुषस्य वचः श्रुत्वा गवि जातः प्रतापवान् । उवाच हर्षयन् सर्व्वानमात्यान् पार्थिवञ्च तं ।
अनर्घेया महाराज द्विजा वर्णेषु चोत्तमाः । गावश्च पुरुषव्याघ्र गौर्मूल्यं परिकल्प्यतां ।
नहुषस्तु ततः श्रुत्वा महर्षेर्व्वचनं नृप । हर्षेण महता युक्तः सहामात्यपुरोहितः । २६९०
अभिगम्य भृगोः पुत्रं च्यवनं शंसितव्रतं । इदं प्रोवाच नृपते वाचा सन्तर्पयन्निव ।
॥ नहुष उवाच ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठ विप्रर्षे गवा क्रीतोऽसि भार्गव । एतन्मूल्यमहं मन्ये तव धर्म्मभृताम्वर ।
॥ च्यवन उवाच ॥ उत्तिष्ठाम्येष राजेन्द्र सम्यक् क्रीतोऽस्मि तेऽनघ । गोभिस्तुल्यं न पश्यामि धनं किञ्चिदिहाच्युत ।
कीर्त्तनं श्रवणं दानं दर्शनञ्चापि पार्थिव । गवां प्रशस्यते वीर सर्व्वपापहरं शिवं ।
गावो लक्ष्म्याः सदा मूलं गोषु पाप्मा न विद्यते । अन्नमेव सदा गावो देवानां परमं हविः । २६९५
स्वाहाकारवषट्कारौ गोषु नित्यं प्रतिष्ठितौ । गावो यज्ञस्य नेत्र्यो वै तथा यज्ञस्य ता मुख ।
अमृतं ह्यव्ययं दिव्यं चरन्ति च वहन्ति च । अमृतायतनञ्चैताः सर्व्वलोकनमस्कृताः ।
तेजसा वपुषा चैव गावो वह्निसमा भुवि । गावो हि सुमहत्तेजः प्राणिनाञ्च सुखप्रदाः ।
निविष्टं गोकुलं यत्र श्वासं मुञ्चति निर्भयं । विराजयति तं देशं पापञ्चास्यापकर्षति ।
गावः स्वर्गस्य सोपानं गावः स्वर्गेऽपि पूजिताः । गावः कामदुहो देव्यो नान्यत् किञ्चित् परं स्मृतं । २७००
इत्येतद्गोषु मे प्रोक्तं माहात्म्यं भरतर्षभ । गुणैकदेशवचनं शक्यं पारायणं न तु ।
॥ निषादा ऊचुः ॥ दर्शनं कथनञ्चैव सहास्माभिः कृतं मुने । सतां सप्तपदं मित्रं प्रसादं नः कुरु प्रभो ।
हवींषि सर्व्वाणि यथा ह्युपभुङ्क्ते हुताशनः । एवं त्वमपि धर्म्मात्मा पुरुषाग्निः प्रतापवान् ।
प्रसादयामहे विद्वन् भवन्तं प्रणता वयं । अनुग्रहार्थमस्माकमियं गौः प्रतिगृह्यतां ।
॥ च्यवन उवाच ॥ कृपणस्य च यच्चक्षुर्मुनेराशीविषस्य च । नरं समूलं दहति कक्षमग्निरिव ज्वलन् । २७०५
प्रतिगृह्णामि वो धेनुं कैवर्त्ता मुक्तकिल्बिषाः । दिवं गच्छत वै क्षिप्रं मत्स्यैः सह जलौकसैः ।
॥ भीष्म उवाच ॥ ततस्तस्य प्रभावात्ते महर्षेर्भावितात्मनः । निषादास्तेन वाक्येन सह मत्स्यैर्दिवं ययुः ।
ततः स राजा नहुषो विस्मितः प्रेक्ष्य धीवरान् । आरोहमाणांस्त्रिदिवं मत्स्यांश्च भरतर्षभ ।